

Wallay

En filmhandledning från Svenska Filminstitutet

Bild: Swedish Film

Rek för åk 4 - 6

Ady är en kaxig tonåring i en fransk förort utanför Lyon. För att få miljöombyte, och kanske nya perspektiv på livet, skickas han till sin pappas släktingar på landsbygden i Burkina Faso.

Wallay skildrar hur han genom att möta det obekanta, hittar nya värden i livet, får nycklar till sitt ursprung och en möjlighet att fundera över sin identitet.

Filmen och läroplanen

I grundskolans kursplan i Geografi ingår att eleverna på mellanstadiet ska förstå samspelet mellan människan och hennes omgivning och hur detta har gett upphov till många olika livsmiljöer. Genom en film som *Wallay*, som främst utspelar sig i Burkina Faso, kan eleverna ges möjligheten att utveckla dessa kunskaper om, och få ökad förståelse för människans olika levnadsvillkor och därigenom jämföra dem med varandra. Filmen passar även in som diskussionsunderlag i de samhällsvetenskapliga ämnena då den berör frågor kring hur samhällen och individer formas genom familj och olika samlevnadsformer. I det ingår även frågor kring sexualitet, könsroller och jämställdhet. Med utgångspunkt i *Wallay*, kan även frågan kring manlig omskärelse tas upp och reflektioner kring barnets rättigheter enligt barnkonventionen.

Handling

Trettonårige Ady lever med sin far Abdou i en förort i östra Frankrike. Konflikter och gräl har fått pappan att tappa greppet om sonens uppföstran och han bestämmer sig för att skicka Ady ensam till sina släktingar på landsbygden i Burkina Faso där pappan är född. Ady tror först att det kommer att bli en skön semester. Men hans farbror Amadou, som är familjens överhuvud, planerar att ge Ady en läxa då han inte bara upplever honom som kaxig och bortskämd utan också misstänker att han har stulit av de pengar som pappan fört över till sin familj i hemlandet.

Ady får uppleva den materiella enkelheten i byn Gaoua, men tas också genast upp i familjegemenskapen, framför allt genom den äldre kusinen Jean som blir en bundsförvant. Farbror Amadou menar att Ady ska betala tillbaka familjens pengar genom att arbeta som fiskare. Ady tror att han skämtar men när han fräntas sitt pass inser han allvaret och att han måste stanna och gottgöra vad han ställt till med.

När Amadou börjar tala om sina planer på att låta omskära Ady, tror Ady inte att det är seriöst menat. Inte heller Amadous stränghet biter till en början på Ady som hävdar sin oskuld och att han bara hade 'lånat' pengarna. Efter otaliga försök att få tag på sin pappa per telefon i Frankrike, och även ett misslyckat försök att lifta till flygplatsen, inser han att det bara är att anpassa sig till läget.

Ady blir bekant med människor i trakten. Särskilt förtjust blir han i Yéli som han flirtar lite med. Men det starkaste mötet blir med farmodern som lever i en avskild by och som har en mjukare ton mot sitt barnbarn. Medan Ady försöker få ihop pengar, bland annat genom att

sälja sina dyrbara ägodelar, mobil, hörlurar och annat, har Amadou, inte släppt tanken på omskärelse utan tagit kontakt med medicinmannen kallad gamle Somé som både kan ordna sövande medel och utföra själva ritualen.

När Ady vill överlämna pengarna han skrapat ihop blir Amadou arg och vägrar ta emot dem eftersom han anser att Ady fått ihop pengarna genom att sälja stöldgods. Farmodern försöker att trösta och förklarar att farbrodern vill väl och att Ady ska ge fiskearbetet en chans.

Han lyder nu och gör sitt bästa för att arbeta ihop skulden. En dag när han befinner sig i kanoten med Amadou möter de en båt med gamle Somé ombord. Det framkommer att omskärelsen ska ske redan nästa dag och Somé blir ursinnig på Amadou när han inser att Ady inte blivit förberedd, eller ens gått med på att genomgå ritualen. Ady börjar i panik att paddla mot stranden och Amadou, som har dåligt balans och skadat ben, trillar överbord. Den ende som kan nå honom är Ady som hjältemodigt lyckas rädda honom från att drunkna. Nu förändras Amadous bild av honom helt. Han inser att Ady är en modig pojke och de två försonas. Innan Ady reser tillbaka till Frankrike hinner han också få en avskedskyss av Yéli som han kommer att brevväxla med när han kommit hem från sin omvälvande resa.

Kulturkrockar och nya perspektiv

Ady bor i förorten Vaulx en Velin nära Lyon i sydöstra Frankrike. När han blir ivägskickad till sin pappas hemland Burkina Faso ser han det först som ett spännande sommarlov. Men resan kommer att innebära både en kulturchock och så småningom ett tillfälle att se livet ur andra perspektiv.

Adys liv i Frankrike beskrivs relativt kort, i en nästan collagebetonad prolog. Han köper gymaskor av någon som stulit dem, han är ute på nätterna, busåker på kompisens scooter, och hänger mest runt och lyssnar på musik. Relationen till pappan beskrivs i en liten sekvens som tyder på att det råder en konflikt och att han gett upp om att Ady ska växa upp och ta ansvar.

- Filmens inledande del som utspelar sig i Frankrike är effektivt sammanfattande, men hinner ändå berätta en del om Adys situation. Hur berättar filmen bara genom några korta scener något om vem han är, vad han gör och vad han tycker om? Hur skulle ni beskriva hans liv där?

Bild: Swedish Film

Bild: Swedish Film

När han landar i Burkina Fasos hamnar han i huvudstaden Ouagadougou. Men hans släktingar bor i det betydligt lugnare Gaoua, ett mindre samhälle med spartanska betonghus, där mycket av sysslorna sköts utomhus. Det första som händer är att det blir helt mörkt under ett strömavbrott. Ingen blir särskilt upprörd och under dagarna är de vana att vara helt utan elektricitet. Vatten hämtas från stora kärl på gården som mödosamt måste fyllas på. 'Duschar' gör man bakom ett vasskjul.

- Ady som är van att ha sin mobil, inte minst för att lyssna på musik, inser att hans stora bekymmer blir hur han ska ladda sin telefon. Vilka andra nya enkla levnadsvanor får Ady anpassa sig till? Hur hanterar han det?

Uppvuxen i Frankrike är Ady van vid en viss standard, inte minst den självklara tillgången till tekniska prylar. Kläder och flotta sportskor är också något han skattar högt. Men i mötet med ungdomar i Gaoua blir han medveten om att man faktiskt kan köpa liknande saker på den lokala marknaden.

- Det här är ingen gudsförgäten håla, säger en av ungdomarna som Ady träffar. Vilka fördomar har Ady om sin pappas hemland? Vilka nya insikter får han om hur de lever rent materiellt? Vilka nya perspektiv bär han med sig efter sin vistelse?

I Europa och stora delar av västvärlden är vi vana vid en utvecklad teknologi, andra sätt att kommunicera och resa, och ett annorlunda förhållningssätt till konsumtion än människorna som lever som de i Gaoua. Samtidigt vet vi hur sårbart vårt samhälle är när något fallerar. När internet ligger nere och vi varken kan handla, göra bankärenden eller swisha, när kablar rivs ner så tågen inte går eller när det blir bakterier i vårt dricksvatten som vi upplever som en självklar tillgång.

- Fundera på hur samhällen kan vara både starka och sårbara på olika sätt. Vilka styrkor respektive svagheter har vår digitaliserade civilisation? På vilket sätt kan ett enklare uppbyggt samhälle också vara starkare?
- Filmen inleds med att Ady skriver ett 'riktigt' brev på papper till Yéli, flickan han träffar i Burkina Faso. Sedan går historien tillbaka sex månader i tiden och händelserna som leder fram till brevskrivandet. Vilka erfarenheter tror ni att Ady kommer bära med sig från Burkina Faso som han kommer att han nytta av hemma i Frankrike?

- Tekniken har allt mer tagit över vårt sätt att kommunicera. Hur har det påverkat oss? Vad händer när vi tvingas kommunicera och umgås utan tekniska hjälpmedel? Hur umgås unga och gamla i Goua?

Barn eller vuxen

Ady är tretton år. Ett barn i sina första tonår, på väg in i vuxenlivet. I Frankrike lever han med stor frihet och lite ansvar. Hans pappa förmår inte riktigt att uppfostra sonen sedan Adys mamma har gått bort och han verkar kunna styra sitt eget liv i hög grad. Ady vill ha coola prylar och en lyxig livsstil. Och en betydligt dyrare än han har råd med. Han är ute på nätterna och gör saker som upprör pappan till den grad att han till och med får stryk. Men pappans försök att styra honom med hårdhet lyckas inte nå honom alls.

Släkten i Gaoua bemöter honom på ett helt nytt sätt. Farmodern kallar honom visserligen sin lille 'vite' pojke. Men i farbrodern Amadous ögon är han en ung man som kan bidra arbeta som fiskare, samtidigt som han är en ung man och självklart måste lyda Amadou som är släktens äldste. Ady som är van att styra sin tillvaro lite som han vill tycker att han är vuxen och kan ta vara på sig själv men vill inte ta ansvar. När han kommer till sina släktingar tvingas han fundera över vem han är och om han är barn eller vuxen.

- Hur skiljer sig hans liv i Frankrike från det i Burkina Faso? Hur blir han betraktad av sina släktingar? Vilka förväntningar har Amadou på sin brorson?

- När är man barn, respektive vuxen? Diskutera med utgångspunkt i Adys upplevelser,? Vem bestämmer hur, och när den övergången äger rum? Vilka steg i livet för en person närmare vuxenlivet? När vill man bara vara just barn?

När Ady dimper ner i Burkina Faso känner han sig som en kille med självförtroende redo att möta världen. Både i mötet med kusinen Jean och farbrodern Amaou inser han att här är det gammal är äldst som gäller. Erfarenhet och ålder ger status, inte prylar eller attityd.

- Att stå upp för vad man gjort och ta ansvar är några av de saker farbrodern vill lära Ady. Det skulle kräva många dagar av fiske för att Ady skulle kunna betala av sin skuld. Till slut går han med på att ge sig ut på sjön. Vilken attityd har Ady när han kommer? Hur utvecklas han under resans gång? Vilka situationer gör honom mer ödmjuk?

Bild: Swedish Film

Familj och nätverk – trygghet eller frihet

Ady blir hämtad av sin kusin när han anländer till Burkina Faso. Deras relation blir viktig för Ady. När han mottas av resten av släktingarna är det som om de väntat länge på honom. De öppnar sitt hem och sina famnar som om han var en naturlig del av deras familj.

Adys far har ju skickat sin son dit för att han har stort förtroende för sin äldre bror Amadou. Och denne tar mycket riktigt Ady under sina vingars beskydd. Men han ställer samtidigt krav. Som att Ady ska återgälda sin skuld genom att arbeta. Att Ady ska visa respekt och lyda honom och kusinen Jean som är äldre än Ady.

Kusinen Jean miste tidigt sina föräldrar och Amadou har tagit på sig att uppfostra honom som sin egen son. På samma sätt ser han på brorsonen Ady. Släktens barn är hans barn och han ser det som sitt ansvar att de blir bra människor med goda värderingar.

- Redan i första mötet mellan Ady och Amadou skär det sig. Amadou tycker att Ady är en respektlös tjuv medan Ady upplever farbrodern som sträng och orättvis. Mot slutet har mycket hunnit hända och Ady sitter vid farbroderns säng efter att ha räddat honom från att drunkna.
- Jag ger dig vägen, säger farbrodern till Ady i filmens slut. Vad menar han med det? Vad har hänt i deras relation under filmens gång som får honom att yttra de orden? Kan man förstå att farbrodern så länge håller på sina benhårda principer?
- Kusinen Jean intar en annan plats, nästan som en äldre bror till Jean. Hur ser deras relation ut? Vad lär sig Ady av Jean? Du har sårat dina föräldrar, säger Jean till Ady. Familjen är helig här. Vad menar han med det?
- Det mest minnesvärda mötet blir ändå med farmor som tar emot Ady som sitt älskade saknade barnbarn. Det är för hennes skull han vill betala tillbaka skuld. Och det är henne han hälsar till när han skriver till Yéli. På vilket sätt finner farmodern och Ady varandra? Hur skiljer sig hennes syn på uppfostran från Amadous? Hur tror ni det kommer sig att hon genast respekterar Ady, hans sätt att vara och hans vilja?

Farbrodern Amadou har en särställning i familjen som den äldste och den som alla ska lyssna till. De är alla vana att lyda, dels när det gäller rent praktiska uppgifter men också när det kommer till moraliska beslut.

- Amadou har inte bara stor makt över familjen. Han har också ett effektivt nätverk i samhället. Han känner alla, och alla känner honom. Såväl polisen, personalen på postkontoret som grannarna i byn. Hur ser familjens nätverk respektive byns nätverk ut?

- Gud gav min fru endast döttrar, säger Amadou. Varför uttrycker han sig på det viset? Vilken är kvinnornas roll på gården? Är det skillnad mellan synen på pojkars respektive flickors uppfostran i familjen som ni uppfattar det? Hur tycker ni att kvinnorna i olika åldrar i filmen beskrivs? Starka, i underläge? Självständiga?

I filmen möter vi ett samhälle och en familj som lever med traditionen att den äldste, oftast en man, har ett huvudansvar för moraliska frågor, för att lösa tvister och även spela en viktig roll i det uppväxande släktets uppfostran. Ett sätt att leva som även dominerade vårt samhälle för flera decennier sedan. Nu brukar vi tala om vårt land som ett av de mest individuella i världen. Vi lever oftast i mindre enheter, kanske inte ens umgås med släkt och familj.

- Farmodern påpekar att många nuförtiden verkar lita på sina jämlingar (det vill säga vänner, kompisar, jämnåriga) istället för på familjen. Vad menar hon med det? Vilka fördelar kan en stark familjesammanhållning ha för individen? Vilka nackdelar kan finnas med att alla problem löses inom den egna släkten eller den egna byn? Hur väger man trygghet mot individens frihet? Hur bygger vi våra nätverk idag? Finns det tecken på att det finns familjer, och släkter som lever mer sammanhållet även här i väst?

Rötter

Wallay, betyder moderlandet. Och Ady, vars mamma var fransk, har en genuin nyfikenhet på sitt ursprung på sin pappas sida. Han bär exempelvis en berlock av den afrikanska kontinenten runt halsen. Men han befinner sig också mellan två världar identitetsmässigt. Pappan Abdou har anförtrott sin familj ansvaret över Ady som inte har något emot att resa iväg på egen hand. Genom taxirutan filmar han med sin mobil intresserat sin resa genom huvudstadens vimmel och trafik kaos.

Det afrikanska savannlandskap och byn är främmande för honom och han har inte alls koll på omgivningen. Exempelvis får Jean honom att gå en lång omväg till farmodern som egentligen bor ganska nära byn. Han har svårt att förstå att man måste spara på vattnet och att bad kan vara livsfarligt eftersom det finns krokodiler i vattnet. Jean blir en guide i detta men han får också lära sig vissa saker genom att göra sina egna

misstag.

- Släkten ser honom både som en av sina, men ändå lite annorlunda. De skrattar lite åt hans sätt att kalla fastern Madam och farmodern kallar honom sin lille vite man/pojke. Medan Amadou i mer nedlåtande ton kallar honom sin 'lilla viting'. Ady är en främmande fågel hos sina släktingar men de tar honom till sina hjärtan utan omsvep. Farmodern Amadou är däremot besviken över att hans bror, Adys far, har misslyckats i sin uppfostran och att Ady har västerniserats. Diskutera vidare på vilka sätt Ady avviker från normen i Burkina Faso.
- ”Han är inte ens omskuren”, utbrister Amadou som ser det som en stor besvikelse och att Ady inte fått ta del av den muslimska traditionen. Och därmed inte kan ses som en god muslim i hans ögon. Varför är denna sedvänja så viktig för Amadou? Hur reagerar Ady på idén om omskärelse? Känner ni till andra former av initiationsriter från andra kulturer?
- Med ett märkligt fordon som, en slags motorcykel med flak på dåliga vägar, och på vandring över stock och sten, genom svårgenomtränglig buskage in i den heliga skogen och med en övernattnig i en grotta. Vägen till farmor visar sig vara oändlig men ger oss en fin överblick över vilken den storslagna miljö vi befinner oss i. Men vad var vitsen med att låta Ady gå denna långa omväg?
- Denna färd är en relativt lång del av filmen och man vilar i stilla bilder över det burkinska landskapet i skymning och natt, nästan meditativa sekvenser. Man kan se det både som att Ady och vi som publik kommer närmare den afrikanska kontinenten rent känslomässigt. Det är också efter denna sekvens som Ady för första gången möter sin farmor. Fundera över varför man lagt så stor vikt på denna del av filmen och hur den är uppbyggd. Hur förändras Ady efter denna vandring?
- Språket är egentligen inget problem för Ady eftersom franska är ett av de officiella språken i Burkina Faso och han har lätt att göra sig förstådd. Men Amadou vägrar först att tala franska med honom. Varför vill han inte det? Farmodern pratar inte franska, hur kommunicerar hon och Ady? Vad betyder det att de inte kan förstå varandra?
- Många som lever i Sverige har rötter i andra delar av världen, eller har som Ady föräldrar från olika länder. Att hitta sin identitet är en del av att växa upp och då kan också olika bakgrunder bidra till bilden av vem man är och var man kommer ifrån. Vad är egentligen rötter? Är det viktigt att veta allt om sitt ursprung? Varför i så fall? Hur skapar man egen identitet?
- Ady hamnar i ett konfliktfält mellan den han själv är och resten av släkten. Hur kombinerar man olika sidor av sitt ursprung? På vilket sätt kan det vara berikande med rötter i flera kulturer?
- Det här är ditt hem och en dag ska du bli en hedersman, säger farmodern. Burkina Faso betyder 'De hedervärda människans land' och är sammansatt av ett mòoré- och ett dioulaord, två av språken i landet. För Amadou hänger mycket av hans önskan om att göra en burkinier av Ady om värdighet och att föra ett arv vidare. Vad betyder kulturell, etnisk och språklig tillhörighet för människors känsla av stolthet?
- Regissören Berni Goldblat har tidigare främst arbetat med dokumentärfilmer. Wallay har också en naturalistisk, realistisk nästan dokumentär känsla av vardagslivet i en by. Hur skulle ni beskriva stämningen i filmen? Vilka naturliga ljud och bilder skapar landsbygdens atmosfär?
- Musiken i filmen blir också en slags brygga mellan Europa och Västafrika och blandar pop från Burkina Faso och västafrikanska grannländer med specialskriven stråkmusik där europeisk konstmusik och afrikanska harmonier och rytmer smälter samman. Lyssna på musiken och försök att beskriva vilka känslor och associationer de väcker hos er.
- Filmer som utspelar sig på den afrikanska kontinenten är inte särskilt vanliga på svenska biografier. Har ni sett någon film från den delen av världen förut som ni kan tipsa era klasskamrater om? Vad vet ni om Burkina Faso? Kanske någon kommer därifrån eller har varit där? Titta på kartan och utforska mer. Hur ser deras flagga ut? Vilka språk talar man? Ta reda på något om landets historia.

Bild: Swedish Film

Tips på fördjupning

Se

Ouaga girls, 2008 och *Taxi Sister*, 2011 av svenska Theresa Traoré Dahlberg. Två dokumentärfilmer som också utspelar sig i Burkina Faso men med ett kvinnligt perspektiv. Rekommenderas från åk8.

Horizon Beautiful av Stefan Jäger, Schweiz, Etiopien, 2013. Om en föräldralös pojke i Etiopien och hans fotbollsdrömmar.Handledning för åk 3-5 finns.

Max Minsky och jag av Anne Justice, Tyskland, 2007. En Coming of Age-film om 13-åriga Nelly som hellre tänker på rymden och spelar basket än planerar sin bat mitzva. Handledning från åk3 finns.

Läs

Kort version av Barnkonventionen - Rädda Barnen

www.raddabarnen.se

<https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/skolmaterial/barnkonventionen/barnkonventionen-kort-version/>

Artikel 1 Ett barn – det är varje människa under 18 år.

Artikel 2 Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras.

Om omskärelse av pojkar och män - rfsu.se

<https://www.rfsu.se/sex-och-relationer/for-dig-som-undrar/kropp-och-kon/kukkunskap/omskarelse-av-penis/>

Produktionsuppgifter

Wallay, 2017

Burkina Faso

Regi: Berni Goldblat

Manus: David Bouchet

Producent: Nicolas Anthonomé

Foto: Martin Rit

Musik: Vincent Segal

Medverkande:

Ady: Makan Nathan Diarra

Jean: Ibrahim Koma

Amadou: Hamadoun Kassogué

Farmor Mame: Joséphine Kaboré

Yéli: Mounira Kankolé

Längd: 85 min

Distribution: Swedish Film

Redaktion

Text: Louise Lagerström

Redaktör: Anna Håkansson

Svenska Filminstitutet, oktober 2018

Kontakt

filmiskolan@filminstitutet.se

<http://www.filminstitutet.se/filmpedagogik>

Observera

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. Via länken <http://www.filminstitutet.se/sv/fa-kunskap-om-film/filmiskolan/om-att-boka-skolbio/> kan ni lära er mer om hur en hittar och bokar film för visningar i lärande sammanhang.